

Forskerinterview

Samfundsvidenskabelige forskere undersøger den verden og virkelighed, vi lever i. Journalist Lars Lønstrup interviewer en ny forsker i hvert andet nummer af DJØF Bladet. Se tidligere forskerinterviews her: www.djoef.dk/forskerinterview

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto af Nana Reimers

Danske landmænd i knæ

Målt på jord er Danmark stadig et landbrugsland, men målt på økonomi er førertrøjen tabt for længst, og lige nu bløder erhvervet. Landmændene har investeret over evne, og mange risikerer tvangsauktion, siger økonomen Henning Otte Hansen.

60 procent af Danmarks areal ejes af landmænd, og danske landmænd er blandt verdens mest effektive, når det gælder værdiskabelse og eksport. Men de er også for optimistiske og risikovillige, når de investerer, og det er en væsentlig del af forklaringen på, at flere tusinde danske landmænd lige nu befinder sig i dyb krise. De står i gæld til halsen og tjener ikke nok til at betale renter og afdrag, og var det ikke for bankerne, som foreløbig holder de mange kriseramte landmænd oppe, ville mange landmænd være tvunget til at sælge på tvangsauktion.

Det siger økonom og landbrugsekspert Henning Otte Hansen. Han er cand.merc. og agronom og har tillige en ph.d.-grad i jordbrugs politik fra Fødevareøkonomisk Institut ved Københavns Universitet (tidligere Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, red.). Her arbejder han også i dag som forsker og seniorrådgiver efter mange års ansættelse – heraf de ni år som direktør – i landbrugets egen organisation, Landbrug & Fødevarer (tidligere Landbrugsrådet, red.).

Hvad er baggrunden for, at mange danske landmænd har investeret over evne?

”Det ligger dybt i mange landmænd, at de gerne vil vokse og skabe nyt. Købe flere ejendomme

og flere hektar jord eller flere dyr og nye maskiner. De sætter vækst højere end indtjening, og når tiderne er gode, glemmer de at spare op og konsolidere sig. Når konjunkturer

» Det ligger dybt i mange landmænd, at de gerne vil vokse og skabe nyt. Købe flere ejendomme og flere hektar jord eller flere dyr og nye maskiner. De sætter vækst højere end indtjening, og når tiderne er gode, glemmer de at spare op og konsolidere sig «

Henning Otte Hansen, økonom

ne så vender igen, er de sårbare, og i de seneste år er de blevet ramt dobbelt hårdt, fordi priserne på jord og ejendomme falder dramatisk, samtidig med at de ikke kan sælge deres produkter til samme priser som før.”

Hvor stort er prisenfaldet på landbrugsejendomme?

”Priserne steg med næsten 300 procent fra midten af 1990'erne til kulminationen i 2008. En stor del af stigningen skyldtes landmændenes ekspansionsiver, som skabte kraftig efter-

spørgsel på landbrugsejendomme og fik prisen på dem til at eksplodere. I dag er handlen næsten gået i stå. Og mit bud er, at priserne skal ned til det halve af topniveauet i 2008, før de finder deres naturlige leje. Sker det, vil mange af de landmænd, som har købt ny ejendom inden for de seneste ti år, være truet af tvangsauktion, fordi gælden langt overstiger deres aktiver.”

Hvorfor kan landmændene ikke sælge deres produkter til samme priser som før?

”Baggrunden for de nuværende priser er, at vi i sommeren 2007 og knap et år frem oplevede en global fødevarerkrise, som drev priserne på mælk og korn op med 50-100 procent, mens kødpriserne steg mere moderat. Siden faldt priserne tilbage til normalt niveau, og her i 2009 er de faldet yderligere på grund af den generelle økonomiske krise. Lige nu ligger priserne 10-15 procent under ligevægtsniveauet på mælk og korn, og det betyder, at meget få danske landmænd tjener penge. Det vil der blive rettet op på i løbet af det kommende år med gradvise prisstigninger, men det vil ikke redde landmændene. Mange har så store økonomiske problemer, at de ikke kan klare sig selv og må sætte deres lid til, at bankerne vil holde dem oppe.”

Men da priserne steg, må landmændene da have tjent gode penge?

"Ja. Mange tjente gode penge mellem 2003-2008, og hvis de bare havde lagt til side og konsolideret sig, ville de være i stand til at klare et par dårlige år som dem, vi ser nu. Men problemet er, at mange landmænd er meget hurtige til at indstille deres produktion og investeringer efter de øjeblikkelige afsætningsforhold. Og derfor er det faktisk sådan, at store prisstigninger på landbrugsprodukter ofte ender med at være en dårlig nettoforretning for landmændene."

Det lyder, som om danske landmænd er dårlige forretningsmænd?

"Det kan man sige, men erhvervet befinder sig også i en slags permanent klemme, fordi den globale landbrugsproduktion gennem en årrække er steget mere end efterspørgslen på fødevarer. FAO (FN's fødevarer- og landbrugsorganisation, red.) forudsiger, at denne udvikling vil vende, fordi der i fremtiden vil blive brug for en 50 procent større fødevarerproduktion på globalt plan. Men i dag er konkurrencen meget hård, og derfor er der også et vist rationalt bag danske landmænds ekspansionsiver, fordi driften hele tiden skal effektiviseres og optimeres for at være rentabel."

Hvor mange landmænd, forventer du, vil blive tvunget til at gå på tvangsauktion i løbet af de kommende år?

"Det spørgsmål kan kun bankerne svare på. Og de har en interesse i at holde landmændene oppe og håbe på, at udviklingen vender, så de selv kan få nogle af deres penge ind igen. Fra et rent samfundsøkonomisk perspektiv burde flere landmænd forlade erhvervet for at gøre plads for færre og mere lønsomme landbrug. For til trods for at landmændene i dag kun udgør to procent af den samlede danske arbejdsstyrke mod 50 procent for 100 år siden, er der stadig for mange. Men det er en svær erkendelse for den enkelte landmand, som hellere bider tænderne sammen og kæmper til den bitre ende. At være landmand er jo ikke kun et erhverv. Det er også en bolig og en livs-

form og et nabofællesskab. Dertil kommer de historiske traditioner. Mange landmænd kommer fra familier, som har dyrket jord og passet dyr gennem generationer, og så er hele identiteten bygget op på at være landmand."

Der er fortalere for, at landbruget burde decimeres betragteligt herhjemme – ikke mindst i miljøbevægelsen. Danmarks Naturfredningsforening mener fx, at landbrugsarealet burde beskæres med en tredjedel, og at det nuværende antal på 25 millioner svin burde halveres.

"Jeg mener ikke, man skal styre efter antallet af svin, men efter hvor meget de forurener. Det kan godt lade sig gøre at undgå lugtgener og udvaskning af forurenende stoffer med det nuværende antal svin, og bestræbelserne på at opnå dette er i fuld gang. Når det er

» Med en gennemsnitlig værdiskabelse på små 300.000 kroner pr. landmand – inklusive de deltidslandmænd, som har lønarbejde ved siden af – er dansk landbrug det mest effektive i verden «

Henning Otte Hansen, økonom

sagt, findes der også folk uden for miljøbevægelsen, som sætter spørgsmålstegn ved, om Danmark overhovedet skal producere fødevarer i fremtiden. Det er selvfølgelig i sidste ende et politisk spørgsmål, men selv mener jeg, at dansk landbrug overordnet set er bedre rustet til fremtiden end de fleste af vores konkurrenter."

Hvorfor er dansk landbrug godt rustet til fremtiden?

"Danske landmænd er produktive. Med en gennemsnitlig værdiskabelse på små 300.000 kroner pr. landmand – inklusive de deltidslandmænd, som har lønarbejde ved siden af – er dansk landbrug det mest effektive i verden. 15 procent af vores vareeksport er landbrugsføde-

varer, så målt på eksport og fødevarerindustri er vi faktisk stadig et landbrugsland."

Men lønningerne på danske slagterier er for høje i forhold til lønningerne på slagterier i Tyskland og østlandene, og det svækker vores konkurrenceevne, siger kritikere?

"Det er rigtigt, at der i de seneste år er blevet nedlagt godt 1.500 danske slagteriarbejdspladser som en direkte følge af konkurrencen. Det er de lavteknologiske og arbejdskraftintensive arbejdspladser, der forsvinder, og mit bud er, at yderligere en tredjedel af de nuværende knap 9.000 arbejdspladser i slagteriindustrien vil blive udflyttet i fremtiden. Men jeg tror, at de arbejdspladser, som ligger inden for videns- og forædlingsdelen, fortsat vil ligge i Danmark."

Kritikere af dansk landbrug hæfter sig også ved, at det kun løber rundt med massiv støtte fra EU og kræver støtten afskaffet. Og landbrugsens egen organisation, Landbrug & Fødevarer, bakker op om kravet – dog uden at forholde sig til, hvornår støtten skal ophøre?

"Det er en skindiskussion. Der vil altid findes landbrugsstøtte i Europa – alene af den grund, at der findes europæiske lande som fx Norge og Schweiz, som for enhver pris ønsker at opretholde et nationalt landbrug på grund af historiske erfaringer med sultende befolkninger. Men landbrugsstøtten fra EU, der opgøres til en værdi på omkring 30 procent af EUs samlede landbrugsproduktionsværdi, og som udgør den altovervejende del af støtten til danske landmænd, har været faldende gennem 20 år, og den udvikling vil fortsætte. Men jeg er overbevist om, at danske landmænd, såvel som landbrugsindustrien, vil forstå at tilpasse sig, som den har gjort så mange gange før. Når støtten falder, vil efterspørgslen og prisen på jord og ejendomme eksempelvis også falde, og det vil stille fremtidens unge landmænd bedre end nutidens, som har købt for dyrt, hvilket er hovedproblemet i dansk landbrug lige nu." ■

